

Učiteljski

TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi pol, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr. za pol leta 1 gold. 30 kr. Spise in dopise prejema vredništvo, narečnino, oznanila pa prejema in oskerbuje razpošiljanje založništvo.

List 12.

V Ljubljani 15. junija 1873.

Tečaj XIII.

Gluhonemi. *)

(Iz sodnjiskega zdravilstva.)

Gluhonem je tisti nesrečen človek, kateremu manjka sposobnosti slišati in govoriti. Ta nesposobnost je ali prirojena ali je še le sčasoma nastopila. Od rojstva gluhonem človek ni nikdar slišal človeškega glasu; on ne vé, kaj je jezik, ne vé, kaj se godí, ako vidi govorečega z ustnicami migati. Njemu je ropot domačih opravil ravno tako neznan, kakor veličastveno grmenje v temnih oblakih. V njegovem duhu vlada večna in skrivnostna tišina.

Nekoliko drugače je to pri človeku, ki je še le po rojstvu postal gluhonem. On še ima temni spomin na slišane glasove prve mladosti, ali ta spomin se mu od dne do dne bolj izgublja in stemneva, in zdi se mu kakor zgubljevajoča se prikazen v neizmerni širjavi svojega duha. On je bil morda iz perva obdarovan sè vsemi duševnimi sposobnostmi, ali ker je pozneje ostal brez vsake dotike z odgojevajočim svetom, začele so se tudi duševne sposobnosti zmanjševati, kakor nerabljen ud človeškega telesa hujša in se vsuši. Gluhtonem stoji zavoljo tega celó osamljen na svetu in se vleče nesamovoljno naprej po valovih življenja kakor vejica, katero verže v derečo reko, on je pravi samec na svetu, idiot, solitarius, privatus.

Pri nekterih gluhtonemih ne vsahnejo vse duševne sposobnosti, ampak se še celó prav ugodno razvijejo. Zgodovina nam kaže med gluhtonemimi izverstne slikarje, kiparje; poznal sem tudi sam dva gluhtonema,

*) Iz „Pravnika slovenskega“.

ki sta mojstre v šahu presegala. Ali to so, žalibog, le izjeme. Naj večje število gluhtonemih ostane brez specijelnega poduka v šolah za gluhtoneme, in tudi večina od teh, kateri so šolski poduk uživali, ostane daleč za najslabejše talentiranimi, ki pa imajo vse čute, in zadovoljen sme biti učitelj, če jim pripomore do naj elementarnejših vednosti in prvih nravnih in verskih naukov. Ako se tudi ne more tajiti, da prinašajo šole za gluhtoneme neizmerno veliko korist, ker tako rekoč osamelega človeka s svetom seznanijo, jim vendar ni mogoče, duh gluhtonemih toliko povzdigniti, da bi se v postavnem pomenu smeli drugim ljudem enako staviti.

Zakoni vseh omikanih narodov imajo posebne gluhtoneme zadevajoče paragrafe. Nemški „Landrecht“ postavlja v §. 340 gluhtonemega enako z nedoraslim in blaznim. §. 15 II. odd. ravno tistega zakonika terja, da se vsakemu gluhtonemu, ki ne stoji več pod očetovim varstvom, varuh postavi. Avstrijski državljanski zakonik razločuje v §. 275 gluhtoneme in slaboumne (blödsinnig) gluhtoneme. Na dalje pravi omenjeni paragraf, „da se mora po natančnih preiskovanjih, dolgotrajnih izkušnjah in po spričevalih od sodnije poklicanih zdravnikov razsoditi, ako se je blaznemu ali slaboumnemu razum zopet povernil“.

Pri preiskovanji gluhtonemega gre naj večkrat za sposobnost za razpolaganje, ako se terja odvetje varuštva ali od gluhtonemega samega, ali od koga drugega iz kakoršnega koli namena. Večkrat se je že pripetilo, da se je od gluhtonemega odvzelo varuštvo, in siromak je padel v pest goljufnim grabežem, ker ni bil zmožen s svojim premoženjem razpolagati.

Duševne zmožnosti navadnega gluhtonemega, ki ni nikdar videl šole za gluhtoneme, je lahko preceniti; skoro nikdar se ne bode prevaril, kdor jih vzame enake, kakor jih nahajamo pri maloletnikih, in sodnija bo naj boljše storila, ako brez pomislikov gluhtonemim varuhe dá. Težavnejše je zvedeti o duševnih sposobnostih gluhtonemih, ki so specijelne šole obiskovali, se brati in pisati in tudi nekaj drugega naučili, in ki na videz nekaj znajo, tako da jih ima navadni svet za sposobne za razpolaganje. Ako se taki gluhtonemi po izvedencih preiščejo, se vidi večkrat, da se v vsakdanjih razmerah prav dobro spoznajo, ali oni ne vedo za vse zvižaje našega časa; za pote, po katerih se pride do pravice, ali ne morejo izslediti nalašč jim nastavljenih zanj.

Pri preiskovanji gluhtonemih ne zadostuje govorjenje, naj se še vsak zlog tako glasno, počasi in razločno izgovori, tudi ne pomežkovanje. O vsakdanjih razmerah se zamorejo gluhtonemi s svojimi znanci sporazumeti, ali z govorjenjem, pri čemur gleda gluhtonem na ustnice govorečega ali s pomežkovanjem — ali pa z drugimi znamenji, ki se delajo z rokami. Kako pa bi bilo mogoče s temi sredstvi sporazumeti se z gluhtonemom o stvareh, ki so njemu celó tuje? Ker se ne more od zdravnika terjati, da bi znal celó znamenjski jezik, ali vsa znamenja, s kterimi se gluhtonemi

s svojimi znanci razumevajo, je potreba, da pokliče sodnija poleg zdravnika tudi nekaj gluhonemovih prijateljev, in ako je gluhonem katero šolo obiskoval, tudi učitelje take šole kot izvedence, zdravniku na pomoč. Te osebe imajo služiti zdravniku pri preiskovanji gluhonemega, kakor tolmači v tujih jezikih.

Lajše je preiskovati gluhonemega, ki se je v šoli naučil pisati. Takemu gluhonemcu zamoremo staviti pismena vprašanja, na ktera on zopet pismeno odgovori. Večkrat mu je treba pri odgovarjanji pomagati še z govorjenjem ali pomežkovanjem in ga s tim na morda že pozabljeno zopet opomniti. Pri takem pismenem preiskovanji se dajo preceniti duševne sposobnosti preiskovanca. Žalibog, se pokaže naj večkrat, da ni velika večina tacih nesrečnežev v kljub večletnemu šolskemu poduku sposobna za razpolaganja, ampak da mnogi celó na naj primitivnejša vprašanja, ki le nekoliko čez njihov vsakdanji delokrog segajo, ne odgovore nič ali pa popolnoma krivo. Za zgled navedemo tukaj neko 25 let staro žensko boljšega stanú na Dunaji, Marijo Ebner. Gluhonema se je zdela svojeji žlahti in tudi nekterim drugim znancem popolnoma sposobna za razpolaganje, in sodniji se je predložilo odvetje varuštva. Poklicani zdravnik, ki jo je imel preiskati, jej stavi med mnogimi drugimi tudi sledeča vprašanja, na ktere je gluhonema odgovorila, kakor smo pristavili: Koliko mesecev ima eno leto? Odgovor: „12“. Kako se imenujejo? Odgovor: „julij, avgust, september, oktober, november, december“.

Teh je samo šest, kako se imenujejo še drugi? „januarij, februarj, marcij, maj, juni, julij, avgust“.

Imate kaj premoženja? „100 15“ t. j. 115 goldinarjev.

Kaj hočete z denarjem storiti? (ni odgovora).

Kje je ta denar? — (ni odgovora).

Ali ga bote pojedli? „Ne pojem 0 tolar“.

Kako se imenuje naš cesar? „Jaz sem naš cesar“.

Ali nimamo cesarja? — (ni odgovora).

Ali se bote možili? — (ni odgovora).

Imate ljubčeka? — „Jaz ljubim veselje“.

Vsled tacih odgovorov se omenjena osoba ni za sposobno spoznala, da bi mogla sama razpolagati, in varuh jej je bil pridržan, in reči se mora, da po vsej pravici.

Le malokteri gluhonem zna tudi naj lajše račune napraviti, kar je majhnemu dečku, ki le 2 leti šolo obiskuje, mogoče. Casper v Berolinu, čegar sodnijsko-medicinska praksa je bila ena naj večjih, pravi, da je število tacih gluhonemih naj večje, in da mu je le v enem samem slučaju bilo mogoče, predloženo mu odvetje varuštva sè svojim mnenjem (gutachten) potrditi. Pri duševni organizaciji gluhonemih je treba v vsakem slučaju s svojim mnenjem, ali so sposobni za razpolaganje ali ne, jako

vzdržljivemu biti, kajti varuštvo je za gluhonemega naj večja dobrot, potrebna podpora njegovega bitja, brez ktere postane lahko žertva prvega goljufa.

Avstrijski kazenski zakonik ne omenja nikje gluhonemih. Sicer se mora priznati, da pridejo gluhonemi le malokedaj v kolizijo s kazensko sodnijo, kajti pri njih je silnost posameznih strasti z duševnimi močmi vred zaostala, njihov nagon k posameznim činom ali dovoljenim ali prepovedanim ni tako velik, kakor pri zdravem človeku, vse njegovo duševno gibanje bolj počasno; ali itak je več slučajev zabeleženih o hudodelstvih gluhonemih. Severonemški kazenski zakonik pravi v §. 58: „Gluhonem, ki ni imel za spoznanje kaznjivosti od njega doprinešenega čina potrebnega razuma, se ima za nekrivega spoznati“. Ako je imel v trenutku, ko je čin doprinesel, razum ali ne, o tem razsoditi gre poklicanim zdravniškim izvedencem. Akoravno pogrēša naš kazenski zakonik enake določbe, se vendar pri nas po pravici enako postopa; od izvedencev zahtevano mnenje o duševnej kakšnosti gluhonemega je podlaga sodnijskej preiskavi in razsodbi.

Gluhonemstvo se tudi simulira. Navadno ni težko, takega simulanta spoznati, saj je pa tudi težko, gluhonemega pravilno in dosledno posnemati in stane neizmerno veliko zatajevanja samega sebe. Ker se simulant ni učil razodevanja s pomežkovanjem ali z drugimi znamenji, tudi tega ne razumi in pravilno posnemati ne more; on se toraj kaže tako nespretnega in površnega, da se more precej spoznati. Pri nekaj bolj zvitih simulantih je potreba celó učitelja za gluhoneme, da se goljuf razšemi. Včasih pomaga goljufa razkriti večdnevni post, obiskovanje, kadar se neopazovanega čuti. V naj novejšem času je objavil prof. Toscani v Rimu poseben način simulanta spoznati. On je namreč v zavodih za gluhoneme prišel do prepričanja, da sliši gluhonemec nekak šum, ako stoji na kakem resonišči in se s ktero rečjo n. pr. z ного ob resonišče udari. Ta udarec se prinese na truplo in gre po truplu do bobnice v ušesu, kjer napravi občutek sluha, se vé da jako temnega in nepopolnega. Vsak gluhonem, kar mnogotere skušnje kažejo, se mahoma obrne, ako za njim stoječ z ного ob resonišče butne, simulant pa, ki tega ne vé, se bode pri tem eksperimentu popolnoma gluhega delal in se ne bo ozrl; ravno to pa ga razkrije. Prof. Maška omenja že večkrat kaznovanega tatu, ki se je kar na enkrat vsredi zaslišanja gluhonemega storil. Maška se postavi pred preiskovanca na oder v sodnijski dvorani pred gluhonemega, za njim pa trkne ranocelnik na dano znamenje z ного ob doneč oder. Ta se ni obrnil in se še naprej delal gluhonemega. Maška imenuje v svojem mnenji obkrivljenca simulanta, akoravno ni bilo besede iz njega spraviti: Dvodnevni post je podaril tatu zopet dar jezika.

(Dr. Samec.)